

2019-03-13

Till
Fullmäktige i Luleå kommun
Org nr 212000-2742

Revisionsberättelse för år 2018

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse och nämnder och genom utsedda lekmannarevisorer verksamheten i kommunens företag.

Styrelsen och nämnder ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och rikt- linjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll och återredovisning till fullmäktige.

Revisorernas ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionsred i kommunal verksamhet och kommunens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning.

Vi bedömer sammantaget att styrelse och nämnder i Luleå kommun i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande.

Vi bedömer att styrelsens och nämndernas interna kontroll har varit tillräcklig.

Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål som full- mäktige uppställt.

Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de verksamhetsmål som fullmäktige fastställt.

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för styrelsen och nämnder samt enskilda ledamöter i dessa organ.

Vi tillstyrker att kommunens årsredovisning för 2018 fastställs.

Vi återoppar i övrigt bifogade redogörelser och rapporter.

Luleå den 13 mars 2019

Lars Lassinantti
Ordförande

Rolf Höglund
Vice ordförande

Lars Anehagen

Kurt Hauptmann

Josef Esberg

Christer Johansson

Bernt Johansson

Folke Sundberg

Åke Wallin

Till revisionsberättelsen hör bilagorna:

1. Revisorernas redogörelse
2. Förteckning över de sakkunnigas rapporter
3. De sakkunnigas rapporter
4. Förteckning över granskningsrapporter för bolag med lekmannarevision
5. Granskningsrapporter från lekmannarevisorer
6. Förteckning över revisionsberättelser för bolag med lekmannarevision
7. Revisionsberättelser

Till
Fullmäktige i Luleå kommun

Revisorernas redogörelse 2018

Revisionens inriktning och omfattning

För att ge underlag till kommunfullmäktiges ansvarsprövning har vi granskat all verksamhet som bedrivs inom nämnders och styrelser verksamhetsområden och då prövat om:

- verksamheten sköts ändamålsenligt
- verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- räkenskaperna är rättvisande
- den interna kontrollen är tillräcklig

Granskningen har baserats på en bedömning av risk och väsentlighet.

Vi har haft 13 sammanträden avseende revisionen av verksamheten för 2018. Förutom dessa sammanträden har vi haft möten med kommunstyrelsen, övriga nämnder och styrelser, kommunfullmäktiges presidium, partiernas gruppleddare samt deltagit i utbildningar och erfarenhetsutbyten med andra revisorer.

Revisorerna har vid granskningen biträttats av KPMG AB.

I kommunallagen uttalas att all verksamhet ska granskas årligen. I den årliga granskningen ingår att följa verksamheten löpande under året genom att ta del av protokoll, grundläggande dokument och det löpande flödet av ärenden och beslut. Revisorerna genomför även nämndsbesök för att, i dialog med nämndsledamöterna, diskutera nämndens arbete med styrning, uppföljning och kontroll. Den grundläggande granskningen är ett väsentligt underlag för revisorernas ansvarsprövning. Under 2018 har frågor med koppling till nämndernas ansvar enligt kommunallagen samt olika nämndspecifika frågor och iakttagelser diskuterats vid mötena.

Lekmannarevisionen i de kommunala bolagen har, i likhet med den grundläggande granskningen av nämnderna, genomförts med inriktning på granskning av bolagens styrning, uppföljning och kontroll. Under 2018 har revisorerna, i likhet med tidigare år, genomfört en gemensam träff med styrelseordförandena i de kommunala bolagen för att bl.a. diskutera frågor om korruptionsförebyggande arbete samt ägarstyrning.

Förutom den övergripande granskningen har fördjupade granskningar genomförts inom följande områden:

- Attesthantering
- Informationssäkerhet och dataskyddsförordning

- Kommunstyrelsens uppsiktsplikt över nämnderna
- Kommunens konsthantering
- Kränkande särbehandling och diskriminering i grundskolan
- Lokalförsörjning
- Måluppfyllelse i grundskolan
- Uppföljning av korruptionsförebyggande arbete i kommunen
- Uppföljning av korruptionsförebyggande arbete i de kommunala bolagen
- Verkställighet av beslut
- Äldreomsorgen ur ett brukarperspektiv
- Ärendebereidning

Delårsbokslut, delårsrapport, årsbokslut samt årsredovisning har granskats med syfte att bedöma om delårsrapport/årsredovisning har upprättats i enlighet med externa och interna krav, om resultatet i delårsrapport/årsredovisning är förenligt med de mål fullmäktige fastställt samt om delårsrapport/årsredovisning i allt väsentligt ger en rättvisande bild av kommunens finansiella ställning och resultat för perioden.

Sammanfattning av resultatet från 2018 års granskning

Nedan sammanfattas resultatet från 2018 års granskning. Vid granskningen framkomna iakttagelser och synpunkter har delgetts kommunfullmäktiges presidium, partiernas gruppledare, kommunstyrelsen, berörda nämnder samt kommundirektören.

Grundläggande granskning av nämnder och styrelser

Revisorerna har under året träffat samtliga nämnder och styrelser för dialog kring nämndernas styrning och uppföljning av verksamheten, det ekonomiska läget, intern kontroll och övriga frågor specifika för varje nämnd. Dialogerna har sammanfattats i rapporten avseende Grundläggande granskning.

Fördjupade granskningsprojekt

- **Attesthantering**

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av kommunens attesthantering. Syftet med granskningen har varit att bedöma om stadsbyggnadsnämnden har erforderlig kontroll över attestrutinerna samt om gällande riktlinjer på området efterlevs.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att stadsbyggnadsnämnden delvis har kontroll av attestrutinerna och med vissa brister följer gällande riktlinjer. Dessa behöver dock uppdateras.

Vi kan konstatera att det finns tillräckliga rutiner för löpande seriositetskontroll av leverantörer vilket sker via tjänsten Inyett Guardian. Det finns även rutiner för förändring av vissa delar i leverantörsregistret men att detta bör kompletteras med ytterligare anvisningar. Det finns ett flertal välskrivna rutiner/riktlinjer som reglerar attestering av leverantörsfakturor men de bör revideras. Systemet för kontroll och attestering av leverantörsfakturor är inte helt ändamålsenligt. Stickprovskontrollens resultat visar att det finns förbättringsområden som delvis kan avhjälpas med rätt utbildningsinsatser.

Vi kan med glädje konstatera att riktlinjerna för representation har reviderats under hösten (KS 2018-09-10 § 217) samt att kommunstyrelsens övergripande internkontrollplan för 2019 innehåller kontrollmomentet ”att kontrollera och säkerställa att riktlinjer för representation följs”. Införandet av ett obligatoriskt kontrollmoment är en viktig signal för verksamheterna att beakta.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport.

Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer från granskningen:

- Kommunstyrelsen arbetar fram skriftliga rutiner som reglerar hur förändringar i leverantörsregistret skall ske.
- Kommunstyrelsen inför beloppsgränser i redovisningssystemet.
- Kommunstyrelsen tar fram ett system som säkerställer att endast en giltig attestförteckning finns.
- Kommunstyrelsen reviderar styrdokumentet *Attestreglemente* samt *Tillämpningsanvisningar till attestreglemente*.
- Stadsbyggnadsnämnden årligen utvärderar behov av nämndspecifika tillämpningsanvisningar gällande attesthanteringen.
- Stadsbyggnadsnämnden ser över fördelningen av arbetsuppgifter och säkra upp att det i möjligaste mån är beställarna som är fakturakontrollanter samt säkerställa att de erhåller tillräcklig utbildning.
- Stadsbyggnadsnämnden tar fram tydliga rutiner som reglerar informationsöverföringen mellan beställare och fakturakontrollant i de fall detta är olika personer samt att uppföljning sker av huruvida detta tillämpas.
- Stadsbyggnadsnämnden tar fram rutiner för underhåll av nämndspecifik attestförteckning.
- Stadsbyggnadsnämndens attestförteckning kompletteras med beloppsgränser i de fall det finns sådana.
- Stadsbyggnadsnämnden vidtar åtgärder för att säkerställa att regelverket gällande representation i högre grad efterlevs.

- **Informationssäkerhet och dataskyddsförordning**

Vi har genomfört en översiktlig granskning av kommunens arbete med att anpassa sig till Dataskyddsförordningen (GDPR), vilken tillämpas som svensk lag från och med den 25 maj 2018. I uppdraget har även ingått att granska om styrningen och utförandet av driftsatta IT-säkerhetsåtgärder följer de beslut som fattats om hur informationssäkerhet ska uppnås.

Från vår granskning vill vi särskilt framhålla att:

- Medvetenhet finns om att det krävs väsentliga insatser för anpassningar till GDPR. Projekt finns och projektarbeten bedrivs om än inte i ett beslutat och koordinerat samarbete för hela kommunkoncernen.
- Det kommer att krävas prioriteringar i GDPR-projekten eftersom allt arbete med största sannolikhet inte kommer att bli färdigställt i tid. Vid intervjutillfället (vecka 2018-04) var inte väsentlig del av åtgärdsarbetet startat och följaktligen var inte prioriteringarna beslutade.
- Vi bedömer det som nödvändigt att det upprättas en sammanfattande rapport om statusen för det totala anpassningsarbetet till GDPR i kommunen att presentera för kommunstyrelsen innan den 25 maj 2018. I den rapporten ska det inte saknas uppgift om vad som inte hunnits med och vilken effekt på verksamheten det bedöms komma att få på den då kommande 12 månadsperioden.
- Den kommunövergripande informationssäkerhetspolicyn har per 2017 års utgång inte fått det genomslag den syftar till. Följaktligen styrs inte IT-säkerheten enhetligt i kommunkoncernen. Bedömning och utförande hamnar då inom det professionella ansvarskännandet som IT-kontoret och dess motsvarigheter anser ändamålsenligt. Oavsett det pågående arbetet med att få verksamheten att beställa den IT-säkerhet de anser sig behöva rekommenderar vi att IT-kontoret och dess motsvarigheter dokumenterar och tydligt redovisar för verksamheten vilken IT-säkerhet de levererar och varför. Beskrivningen ska *inte* innehålla tekniska specifikationer som kan missbrukas om de faller i orätta händer. De enskilda IT-enheten bedömer vi även kan medverka i ansvarigas arbete med att utföra sina egna avvägda bedömningar och dokumentera sitt behov av IT-säkerhet i regelrätta beställningar. Överväg att sammanfatta IT-kontorets och dess motsvarigheters beskrivningar till en information att delge politisk ledning. IT-säkerhet är en väsentlig komponent för att nå uppsatta mål och informationen bidrar därmed med ett viktigt komplement till övriga beslutsunderlag.

- **Kommunstyrelsens uppsiktsplikt över nämnderna**

Sammanfattningsvis bedömer vi att kommunstyrelsens uppsikt över nämnderna i många delar fungerar på ett tillräckligt sätt med avseende på innehåll, omfattning och genomförande. Kommunstyrelsens uppsiktsplikt har formaliserats via styrdokument, dels i kommunstyrelsens reglemente och dels inom ramen för kommunens styrmodell. Kommunens styrmodell samt interna kontroll är viktiga medel för bedrivandet av uppsikten.

Kommunstyrelsen behöver tydliggöra arbetet med verksamhetsplan och budget samt säkerställa att detta arbete sker i enlighet med beslutade riktlinjer. Vi anser också att kopplingen mellan ekonomi och verksamhet behöver tydliggöras ytterligare och i det ligger att göra bedömningar av vilka resurser som åtgår för att klara beslutade målnivåer samt att nämnderna tar beslut om verksamhetsplan och budget vid ett och samma tillfälle. Vår bedömning är vidare att

målformuleringarna behöver bli tydliga i den bemärkelsen att det behöver framgå vilket resultat som ska uppnås för att varje enskilt mål ska anses vara uppfyllt. Nämnderna behöver, i högre utsträckning än idag, utforma mål/mätetal som svarar upp på ett bra sätt mot de av kommunfullmäktige beslutade målen. Vår bedömning är att vissa av de målnivåer som beslutats för 2018 inte är realistiska att uppnå och än mindre inom beslutad budget. Detta är en problematik som behöver diskuteras och hanteras inom ramen för styrmodellen och dess fortsatta utveckling.

I och med införandet av månadsrapportering bedöms det finnas en tillfredsställande frekvent uppföljning av budget och utfall. Vår rekommendation är dock att kommunstyrelsen hanterar månadsrapporterna som beslutsärenden. Vi bedömer också att det sker en tillräckligt frekvent uppföljning av mål, som sker tre gånger per år. Uppsikten syftar även till att granska verksamheternas effektivitet och legalitet vilket ofta kräver mer information och underlag än vad som framkommer i ordinarie uppföljning. Uppsikten ska därtill vara proaktiv, det är inte tillräckligt att basera den enbart på information som förmedlas i uppföljningsprocessen. Vi ser att uppsiktsplikten kan utvecklas ytterligare genom att kommunstyrelsen agerar än mer proaktivt. I det ligger att i samband med avvikelser i måluppfyllelse att besluta om åtgärder samt säkerställa verkställighet av dessa.

Det är positivt att kommunens interna kontroll bygger på den s.k. COSO-modellen samt att kommunstyrelsen tagit fram en riktlinje för intern kontrollplan och riskbedömning.

Utifrån vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen att:

- Prioritera arbetet med utveckling av styrmodellen samt en tydligare koppling mellan beslutade mål och resursfördelning.
 - Hantera månadsrapporterna som beslutsärenden.
 - Utveckla kommunens mål för att göra dessa mätbara i högre utsträckning än idag samt att tydliggöra vilka resultat som ska uppnås för att ett mål ska anses vara uppfyllt.
 - Säkerställa att nämnderna beslutar om verksamhetsplan och budget vid ett och samma tillfälle, i syfte att stärka kopplingen mellan ekonomi och verksamhet.
 - I samband med avvikelser i måluppfyllelse besluta om åtgärder samt säkerställa verkställighet av dessa.
 - Ta beslut och tydliggöra åtgärder i samband med avvikelser i måluppfyllelse samt säkerställa verkställighet av beslutade åtgärder.
 - Fokusera mer på arbetet med riskanalyser i syfte att utveckla den interna kontrollen.
- **Kommunens konsthantering**

Granskningen syftar till att bedöma om arbetet med om kommunen har en fungerande intern kontroll avseende hanteringen av inventarier och konst.

Vår bedömning är att kommunens rutiner för hantering av den innehavda konsten brister i stora delar. Det finns inga särskilda riktlinjer för inköp, användning och hantering av kommunens konst, utöver en riktlinje gällande hur konstföremålet ska registreras i verksamhetssystem. Vår bedömning är att kommunens hantering av konstinnehavet behöver förtydligas och förbättras.

Riktlinjer med tillhörande rutiner gällande inköp, användning, hantering och förvaring av kommunens konst behöver utarbetas. Vi har även uppmärksammat att det inte finns utarbetade rutiner för vad som gäller när kommunens anställda lånar konst eller konstföremål till sin arbetsplats eller till sitt arbetsrum konst. Det sker heller ingen signering/kontrakt mellan den anställda och kommunen. Vi anser att det behöver tas fram rutiner beträffande när kommunens anställda lånar konst.

Vi kan konstatera att verksamhetsprogrammet Konst är föråldrat samt att programmet endast finns att tillgå på en specifik dator. Dock körs det back-up mot kommunens server dagligen. Vår bedömning är att det skyndsamt behöver implementeras ett nytt verksamhetsprogram som inte är knutet till en fysisk dator.

Vidare kan vi konstatera att den senaste inventering av kommunens konsttinhav skedde år 2010. Dessförinnan inventerades det år 1995 samt 1987. Enligt uppgift är inventering av konsttinhavet är en mycket omfattande och personalkrävande arbetsuppgift och har därför utförts mer sällan. Vår bedömning är att inventering bör ske med uttalad frekvens.

Vi rekommenderar därför Kulturnämnden att:

- utarbeta riktlinjer för inköp, användning, hantering samt förvaring av konst
- implementera nytt verksamhetssystem för konsthantering
- systematiskt och regelbundet inventerar kommunens konsttinhav
- ta fram rutinbeskrivning för vad som gäller när kommunens anställda lånar konst
- gör en inventering av konsttinhavet inför sammanslagningen av Kultur- samt Fritidsnämnden.
- **Kränkande särbehandling och diskriminering i grundskolan**

Barn- och utbildningsnämnden är på huvudmannanivå ansvarig för arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. I delegationsordning har nämnden till förskolechef och rektor delegerat ansvaret för utredning enligt 6 kap. 10 § skollagen.

Sammanfattningsvis bedömer vi att barn- och utbildningsnämnden ska ta ett större ansvar för att arbetet i verksamheten bedrivs enligt gällande lagstiftning för att motverka kränkande behandling, diskriminering och trakasserier av elever i kommunens grundskolor. Vi har i vår granskning funnit brister som specificeras i punktform nedan.

Vi bedömer att barn- och utbildningsnämnden:

- ska tillse att all personal inom skolan ”har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet” och att de ”fullgör de skyldigheter” som åvilar dem enligt lagens 6 kapitel om åtgärder mot kränkande behandling. (2 kap. 34 § 2 st. och 6 kap. 5 § SkoL)
- ska tillse att all personal i grundskolan anmäler till rektor i alla de fall de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling samt att rektor anmäler detta till huvudmannen (6 kap. 10 § SkoL)

- ska försäkra sig om att utredning sker skyndsamt och håller den kvalitet som krävs. (6 kap. 10 § SkoLL och 2 kap. 7 § DiskrL)
- i uppföljningen av anmälningar av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering bör utveckla analysen och fokusera på risker som nämnden bör ha kännedom om för att kunna besluta om åtgärder. (4 kap. 7 § SkoLL)

- **Lokalförsörjning**

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av kommunens rutiner kring styrning och uppföljning av kommunens lokalutnyttjande. Syftet med granskningen är ur ett övergripande perspektiv bedöma om kommunen har ett system för styrning och uppföljning som säkerställer att lokalutnyttjandet optimeras på ett kostnadseffektivt sätt. Vidare har syftet varit att bedöma om kommunen har en tillräckligt ändamålsenlig planering, samordning och framförhållning när det gäller att försörja de olika verksamheterna med lokaler.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att samhällsbyggnadsnämnden behöver stärka styrning, uppföljning, planering, samordning och framförhållning för att säkerställa att lokalutnyttjandet optimeras effektivt och hanteras ändamålsenligt. Förbättring kan ske bl. a. genom att skyndsamt ta fram en fastighetstrategi, en lokalförsörjningsplan samt en underhållsplan.

Det saknas ett fastslaget dokument i form av en fastighetsstrategi som bl. a. tydliggör riktningen med kommunens fastigheter över en längre tidshorisont vilket vi anser är ett viktigt strategiskt styrande dokument. Ett annat viktigt strategiskt dokument som saknas är en lokalförsörjningsplan.

Av internkontrollplanen framgår det att det avsätts 53 kr/ m² för planerat underhåll, dock finns det ingen underhållsplan. För att ha kontroll över fastighetsbeståndet, vad som behöver åtgärdas, när i tiden åtgärden bör ske samt till vilken kostnad menar vi att det bör finnas en underhållsplan vilket Luleå kommun idag saknar. En underhållsplan beskriver en fastighets framtida behov av underhåll samt kostnader. Utifrån de förutsättningarna som råder i och med övergången till komponentavskrivning anses summan som avsätts till planerat underhåll inte aktuell.

Hysesavtal förhandlas av fastighetssamordnare, sektionschefen för lokalplanering och juridik och avdelningschefer, var för sig eller tillsammans. Fastighetschefen tecknar alla inhyrningsavtal förutom för de brukare som återfinns inom socialnämndens verksamhetsområde. Vi kan inte av fastställd delegationsordningen finna vem som har rätt att förhandla och/eller teckna hyresavtal.

För att få optimal effektivitetsnyttjande av kommunens lokaler är vår bedömning är att effektiviteten i lokalutnyttjande kan förbättras. För att mäta detta kan det exempelvis fastslås mål/mått och nyckeltal.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport. Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer till styrelsen/nämnderna från granskningen:

- skyndsamt utarbeta fastighetsstrategi
- skyndsamt utarbeta en lokalförsörjningsplan
- skyndsamt utarbeta en underhållsplan

- se över vilket belopp som ska avsättas för planerat underhåll
 - fastslå vem som har rätt att förhandla och teckna hyresavtal
 - fastslå mål/mått för lokalbanken
 - revidera nyckeltalen i årsredovisningen till adekvata nyckeltal
- **Måluppfyllelse i grundskolan**

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av kommunens rutiner kring styrning och uppföljning av grundskolans verksamhet. Syftet med granskningen är att bedöma om nämndens styrning och uppföljning av grundskoleverksamheten är ändamålsenlig.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att barn- och utbildningsnämnden i stora delar har en ändamålsenlig styrning och uppföljning av grundskoleverksamheten. Vi har dock identifierat några områden där förbättringar kan ske.

Vi kan konstatera att det finns system och rutiner för hur styrningen ska fungera från rektorsnivå och uppåt. De intervjuade personerna har goda kunskaper om sina uppdrag och det finns tydlig fördelning av ansvar. Verksamheten har dock identifierat möjligheter bland annat till förbättrat och stärkt ledarskap och därför fattat beslut om ny organisation för grundskolan. Vi rekommenderar starkt att en uppföljning genomförs inom ett år för att säkerställa att det fungerar som det var tänkt.

Vi kan också konstatera att det finns många välskrivna styrande dokument som tagits fram centralt. Innan ytterligare resurser läggs ner på att skapa nya centrala styrdokument är vår rekommendation att behov och förståelse för dokumenten förankras i rektorsorganisationen. Detta för att minimera risken att det läggs ner resurser för att skapa dokument som inte används.

Genom granskningen kan vi konstatera att Luleå kommun har en välutvecklad resursfördelningsmodell som är konstruerad för att främja en likvärdig skola och att processen som helhet är ett fungerande styrinstrument åtminstone så länge det rör sig om väl fungerande skolor. I granskningen framkommer åsikter om att resursfördelningsmodellen inte är tillräcklig för skolor där större omtag måste ske. Vi är medvetna om faktum att det inte alltid är en resursfråga när skolor inte fungerar optimalt utan frågan bör ses i ett bredare perspektiv än koncentrerat på resursfördelningsmodellen. Genom granskningen konstaterar vi dock att arbetet med att förbättra förutsättningarna för de skolor som har sämst måluppfyllelse bör intensifieras och att utvecklingen av resursfördelningsmodellen fortsätter.

Vi kan konstatera att nämndens mål finns tydligt beskrivna i nämndens årliga verksamhetsplan och att de följs upp i två delårsrapporter samt i årsredovisningen. Då utbildningsområdet är starkt reglerat och lagstyrt med många mål som en konsekvens rekommenderar vi att nämnden tar detta i beaktande i det egna målarbetet. För att ett mål ska upplevas som prioriterat får det inte drunkna i allt för många mål.

Genom granskningen kan vi konstatera att den dokumentation som ramar in det systematiska kvalitetsarbetet håller hög kvalitet. Det finns därmed goda förutsättningar för att identifiera problemområden och föreslå och genomföra aktiviteter. Utvecklingsområden med tillhörande aktiviteter och förväntade effekter lyfts fram på ett tydligt sätt ner på enhetsnivå. Vi rekommenderar att nämnden följer upp förväntade effekter och att skolorna tar lärdom av varandras goda exempel.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport. Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer till nämnden.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi att:

- Nämnden inom ett år genomför en uppföljning för att säkerställa att den nya organisationen fungerar som det var tänkt.
 - Behov och förståelse för nya styrdokument förankras i rektorsorganisationen innan ytterligare resurser tas i anspråk för att skapa nya styrdokument.
 - Arbetet med att förbättra förutsättningarna för de skolor som har sämst målluppfyllelse intensifieras.
 - Utvecklings- och förbättringsarbetet av resursfördelningsmodellen fortsätter.
 - Nämnden, i det egna målarbetet, tar i beaktande att utbildningsområdet är lagstyrt och som en konsekvens redan har många mål att följa upp.
 - Nämnden följer upp de effekter som förväntats för respektive skola och dess utvecklingsområden och därefter tar lärdom av varandra gällande arbetsätt i de fall utfallet mellan skolorna skiljer sig åt.
- **Uppföljning korruptionsförebyggande arbete i kommunen**

Kommunrevisionen har genomfört en uppföljande granskning av kommunens arbete med korruptionsförebyggande åtgärder. Syftet med granskningen är att bedöma om kommunen har ett tillfredsställande korruptionsförebyggande arbete, och därigenom rimligt skydd mot korrupta ageranden.

Vi noterar att samtliga verksamheter har påbörjat sitt korruptionsförebyggande arbete och att det finns ett stort engagemang inom området. Vi bedömer dock att utbildningsinsatserna är otillräckliga då majoriteten av de intervjuade ännu inte tagit del av någon grundutbildning rörande kommunens korruptions- och jävsregler. Vi noterar även att det saknas strukturerad uppföljning av det korruptionsförebyggande arbetet och att det från flera förvaltningar efterfrågas mer stöd och styrning inom området.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport.

Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer från granskningen:

- Uppföljning avseende att risker för mutor och andra korrupta ageranden inkluderas som en obligatorisk punkt i internkontrollplaner.
- En regelbunden översyn av kommunens riktlinjer för att säkerställa att informationen är aktuell och i enlighet med gällande lagstiftning.
- Den planerade kommungemensamma utbildningen kring mutor och jäv bör vara obligatorisk för samtliga av kommunens politiker och anställda.
- Överväga behovet av anpassade utbildningsinsatser som är specifika för varje verksamhet baserade på identifierade korruptionsrisker.

- Överväga behovet av att införa dilemmadiskussioner kring mutor och jäv som ett återkommande inslag vid exempelvis arbetsplatsträffar.
- Utvärdering och uppföljning avseende befintliga kontrollaktiviteter för att bedöma huruvida de är tillräckliga för att säkerställa att alla identifierade risker hanteras på ett sätt som medför att risknivåer hanteras i enlighet med beslut om acceptabel risknivå.
- Utvärdering av huruvida processen med inköpssamordnare på ett effektivt sätt hanterar de risker som den avser att reducera samt kontroll av hur väl processen tillämpas.
- Förtydligande av hur attestkontroll ska genomföras praktiskt avseende leverantörsfakturer gällande exempelvis leverans, pris och underlag.
- Säkerställa att samtliga anställda har tagit del av tillgänglig information kring visselblåsarfunktionen för att säkerställa adekvat användning av systemet och därigenom öka möjligheten att misstänkta oegentligheter rapporteras.
- En återkommande utvärdering av visselblåsarfunktionen i syfte att identifiera eventuella utvecklingsmöjligheter och brister.
- **Uppföljning korruptionsförebyggande arbete i de kommunala bolagen**

Kommunrevisionen har genomfört en uppföljande granskning av de kommunala bolagens arbete med korruptionsförebyggande åtgärder. Syftet med granskningen är att bedöma om kommunen har ett tillfredsställande korruptionsförebyggande arbete, och därigenom rimligt skydd mot korrupta ageranden.

Sammanfattningsvis bedömer vi att medvetenheten inom de kommunala bolagen, i likhet med föregående granskning, varierar vad gäller riskerna för mutor och jäv i de olika verksamheterna.

Vi noterar att samtliga bolag har påbörjat sitt korruptionsförebyggande arbete och att det finns ett stort engagemang inom området. Vi bedömer att Lulebo och Luleå Energi har klivit fram ytterligare medan det hänt mindre i övriga bolag. I flera bolag anser vi att utbildningsinsatserna är otillräckliga då många av de intervjuade ännu inte tagit del av någon grundutbildning rörande korruptions- och jävsregler. Vi noterar även att det saknas strukturerad uppföljning av det korruptionsförebyggande arbetet i många bolag och att det från flera bolag efterfrågas mer stöd och styrning inom området.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport. Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer från granskningen.

- Uppföljning avseende risker för mutor och andra korrupta ageranden inkluderas som en obligatorisk punkt i internkontrollplaner.
- Luleå Kommunföretag AB bör ta en mer samordnande roll i dotterbolagens korruptionsförebyggande åtgärder.
- En regelbunden översyn av riktlinjer för att säkerställa att informationen är aktuell och i enlighet med gällande lagstiftning. Komplettera riktlinjer med stöd i exempelvis

Näringslivskoden i frågor gällande hantering av gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet.

- Utvärdera behovet av samordnade och/eller verksamhetsanpassade utbildningsinsatser för samtliga medarbetare i bolagen rörande mutor, förmåner och jäv. Överväg behovet av att införa dilemmadiskussioner kring mutor och jäv som ett återkommande inslag vid exempelvis arbetsplatsträffar.
 - Utvärdering och uppföljning avseende befintliga kontrollaktiviteter för att bedöma huruvida de är tillräckliga för att säkerställa att alla identifierade risker hanteras på ett sätt som medför att risknivåer hanteras i enlighet med beslut om acceptabel risknivå. Överväg om vissa kontroller ska införas i samtliga bolag, exempelvis inköpskontroller.
 - Förtydligande av hur attestkontroll ska genomföras praktiskt avseende leverantörsfakturer gällande exempelvis leverans, pris och underlag.
 - Beslut om att implementera visselblåsarfunktionen bör tas i samtliga kommunala bolag. Säkerställ att samtliga anställda har tagit del av tillgänglig information kring visselblåsarfunktionen för att säkerställa adekvat användning av systemet och därigenom öka möjligheten att misstänkta oegentligheter rapporteras.
 - En återkommande utvärdering av visselblåsarfunktionen i syfte att identifiera eventuella utvecklingsmöjligheter och brister bör införas.
- **Verkställighet av beslut**

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av granskning av kommunstyrelsen, barn- och utbildnings- samt stadsbyggnadsnämnden gällande verkställighet av beslut. Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen, barn- och utbildnings- samt stadsbyggnadsnämnden har erforderlig kontroll över rutinerna kring verkställighet samt om gällande riktlinjer på området efterlevs.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen och granskade nämnder har kontroll över rutinerna kring verkställighet av beslut samt att gällande riktlinje på området efterlevs. Genom att införa vissa kompletterande rutiner gällande uppföljning och kontroll av verkställighet skulle dock kontrollen förbättras ytterligare.

En grundläggande förutsättning för att beslut ska kunna verkställas är att uppdrag och eventuella direktiv är klart formulerade och att den som fått uppdraget informerats om det. Det ställer därför krav på utformning av beslut och att det finns rutiner för expediering av beslut. Beslut ska dessutom, om inte annat sägs, verkställas så snart det är möjligt

Vi kan konstatera att besluten överlag är tydliga och ofta uppställda i punktform i det fall de finns flera delbeslut. Expediering av beslut följer anvisningarna. I många beslut saknas dock funktion/titel på den som ansvarar för att beslutet verkställs. Detta är inget formellt krav men skulle underlätta om intresse finns framöver att veta mer om hur ärendet fortlöper. När det gäller handläggningstid så finns det heller inte, för beslut som granskas inom ramen för denna undersökning, några fastställda regler gällande handläggningstid. Handläggningstiderna varierar

stort men det beror mer på ärendenas karaktär än på nämndspecifika rutiner. Det förekommer mycket sällan att beslut ej verkställts till fullo men det förekommer däremot att det ibland tar ganska lång tid till samtliga delar i ett beslut är verkställt. Det gör att det kan vara av intresse att på ett enkelt sätt kunna se hur det går med verkställigheten av fattade beslut. Med utgångspunkt i den problematik som vi upplevde i genomförandet av denna granskning bör det finnas med som ett avsnitt i ärendehanteringens boken som innehåller uppgifter om ansvarsperson samt beskriver rutiner för återrapport av verkställighet av beslut.

Genom granskningen kan vi konstatera att det inte finns någon sammanfattande skrift hos någon av granskade nämnder/styrelse som reglerar vilka/vilken typ av ärenden där uppföljning ska ske efter verkställandet utan bedömning görs från beslut till beslut. Inom stadsbyggnadsnämnden görs bedömningen med utgångspunkt i fastlagda principer. Det förekommer dock uppföljning av beslut där uppföljningen inte reglerats i beslutet eller av annat styrdokument. Det sker till exempel i årsredovisning, delårsrapport, kvalitetsrapporter och projektuppföljning. Denna information bör, för att förenkla, stå i beslutet. Via intervjuerna framkommer dock att nämnderna, utöver de obligatoriska uppföljningarna, får andra återrapporter när dessa efterfrågas.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport. Vi sammanfattar nedan våra rekommendationer till styrelsen/nämnderna från granskningen:

- Kommunstyrelsen undersöker möjligheten att via ärendehanteringssystemet eller annat system kunna registrera datum för när fattade beslut är genomförda.
- Nämnderna lägger in titel eller funktion på den som ansvarar för att beslutet verkställs i beslutsformuleringen.
- Nämnderna inför uppgift om när och i vilket forum återrapport kommer att ske i de fall återrapporten sker i andra typer av uppföljningar som sammanställs under året.
- **Äldreomsorgen ur ett brukarperspektiv**

Kommunrevisionen har genomfört granskning av granskning socialnämndens förmåga att styra, leda och följa upp äldreomsorgsverksamheten med fokus på brukarperspektivet. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunen bedriver ett ändamålsenligt arbete utifrån den nationella värdegrunden för äldreomsorgen.

Vår sammanfattande bedömning är att socialnämnden behöver stärka sitt arbete gällande styrning och uppföljning avseende den nationella värdegrunden för äldreomsorgen.

Det finns styrande- och stödjande dokument som hanterar värdegrund och arbetet med värdegrund. Vi anser dock att det saknas en "röd tråd" gällande dessa dokument vilket/vilka dokument är styrande och vilka är kopplade/ska kopplas mot medarbetaren respektive den enskilda brukaren. Vidare bedömer vi att flera av de styrande dokumenten avseende värdegrund och värdegrundsarbetet inte är kända eller kommunicerade till medarbetarna ute i organisationen.

Vi bedömer att de mål som har bäring på nationell värdegrund inte följs upp tillfredsställande och att det inte finns någon tydlig styrning för hur uppföljning ska ske. Vi anser att det finns ett behov av att aktivt arbeta med och belysa värdegrundsarbetet exempelvis genom kontinuerliga utbildningar kopplat till värdegrund. Vid införandet av Socialstyrelsens nationella värdegrund genomfördes det utbildningar i ämnet, idag genomförs det inga motsvarande utbildningar.

Det finns ett behov av att arbeta med och säkerställa att brukarna upplever gott bemötande, förtroende och trygghet, inflytande och tillräckligt med tid till brukarna. Detta gäller både för de särskilda boendena liksom för hemtjänsten.

Vid intervjuerna framkom svårigheterna att tillgodose bemanning och vikarieanskaffning, framförallt på obekvämt arbetstid, var ett hinder för kontinuitet för brukaren och kan därmed innebära stor påfrestning för ordinarie personal. Vår bedömning är att det är en svag organisation för rekrytering av vikarier, framför allt på kvällar och helger.

Vi ser allvarligt på att det finns brister i avvikelserapporteringen. Vår bedömning är att det finns ett behov av att tydliggöra vad som ska rapporteras som avvikelse.

Vi lämnar följande rekommendationer till Socialnämnden:

- Tydliggöra, kommunicera och göra de styrande dokumenten som kan kopplas mot värdegrund och värdegrundsarbetet kända i organisationen
- Förtydliga uppföljningen av värdegrund på enhetsnivå genom gemensamma anvisningar till enheterna
- Genomföra kontinuerliga utbildningar kopplat till värdegrund
- Att tydliggöra vilka områden/nyckeltal/värden etc. som nämnden bedömer är prioriterade att arbeta med utifrån resultaten i Öppna jämförelser och/eller liknande mätningar
- Tydliggöra vad som ska rapporteras som en avvikelse
- Utarbeta rutinbeskrivning hur medarbetare ska agera/var hen kan vända sig när denne inte anser att ansvarig chef gjort rätt bedömning gällande avvikelserapportering
- Säkerställa att brukarna upplever gott bemötande, förtroende och trygghet, inflytande och tillräckligt med tid till brukarna
- Utarbeta chefsstöd för enhetschefer
- Göra en översyn av organisationen för rekrytering av vikarier
- Komplettera introduktionsmaterialet för nyanställda till att även omfatta värdegrund som kopplas mot brukaren
- Se över arbetsgången mellan kommunen och kommunala pensionärsrådet.
- **Ärendeberedning**

Kommunrevisionen har genomfört en granskning av kommunstyrelsen, stadsbyggnads- och miljö- och byggnämndens rutiner rörande beredningsprocessen. Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen, stadsbyggnads- och miljö- och byggnämndens har tillräckliga rutiner för att säkerställa att ärenden bereds på ett ändamålsenligt sätt.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att kommunstyrelsen samt stadsbyggnads- och miljö- och byggnämnden har tillräckliga rutiner för att säkerställa att ärenden bereds på ett ändamålsenligt sätt men att det finns vissa områden där förändringar kan höja kvaliteten ytterligare.

Vi kan konstatera att samtliga granskade nämnder har en beredningsprocess som fungerar väl och att det finns ett stort fokus på att hålla hög kvalitet i beredningsprocessen. Samtliga intervjuade arbetar i enlighet med den process som beskrivs i dokumentet "Ärendebereidning i Luleå kommun". Det är dock viktigt att ta på allvar det faktum att handläggarna ibland är sena vid inlämning och att kvalitetsgranskningen då kan bli lidande.

Genom granskningen kan vi konstatera att nämnderna arbetar efter den roll- och ansvarsfördelning som beskrivs i "Ärendehantering i Luleå kommun". Det är vår uppfattning att roll- och ansvarsfördelningen vid initiering och beredning av ärenden är ändamålsenlig och att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning vid initiering och beredning av ärenden.

Via intervjuerna framkommer att ärenden, om än ganska sällan, skickas tillbaka till handläggare för komplettering alternativt helt plockas ut ur beredningsprocessen. Det finns dock ingen samlad statistik på antalet eller vad orsakerna är. Vi anser att föra statistik på detta skulle kunna ge en tydlig bild på var till exempel utbildningsinsatser skall riktas samt vilka diskussioner som bör tas med handläggarna för att ytterligare förbättra process och underlag som framkommer därav.

Nedan sammanfattar vi våra rekommendationer från granskningen:

- Kommunstyrelsen tar fram en övergripande riktlinje avseende ärendebereidning.
- Kommunstyrelsen reviderar "Ärendehantering i Luleå kommun" i enlighet med anvisningarna i Riktlinjer för styrdokument
- Nämnderna börjar dokumentera vilka orsaker som ligger till grund de gånger ärenden skickas tillbaka till handläggarna för komplettering alternativt plockas ut ur beredningsprocessen.
- Nämnderna arbetar mer aktivt för att de stopptider som finns i beredningsprocessen respekteras av samtliga berörda.
- Nämnderna tydliggör på ett sammanhållet sätt när och vid vilken typ av ärenden som respektive råd och kommitté skall få möjlighet att yttra sig.
- **Särskilt uppdrag att granska kommunstyrelsens uppsiktsplikt av bolagen**

Kommunfullmäktige beslutade 2014-08-25, § 129, att ge ett nytt stående uppdrag till kommunrevisorerna med anledning av ny lagstiftning gällande kommunstyrelsens förstärkta uppsiktsplikt gentemot de kommunala bolagen.

Granskningen innebär endast en kontroll av att kommunstyrelsen bedömt och fattat formellt beslut i enlighet med 6 kap 1a § Kommunallagen om verksamheten i bolagen är förenlig/inte förenlig med det kommunala ändamålet samt att den utförs/inte utförs inom ramen för den kommunala befogenheten. Granskningen utgör således inte något beredningsunderlag för det beslut kommunstyrelsen ska fatta utifrån kommunallagen. Uppdraget innebär heller inte någon bedömning av huruvida kommunstyrelsen fullgjort sin uppsiktsplikt i övrigt.

Revisorerna konstaterar att kommunstyrelsen 2018-04-09, § 117, beslutade att kommunens aktiebolag under 2017 har bedrivit sin verksamhet på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten.

Enligt uppgift kommer motsvarande beslut för år 2018 tas upp som ett ärende på kommunstyrelsens sammanträde 2019-04-08, dvs. efter det att revisionsberättelsen för 2018 har fastslagits.

Rapport till kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen har under 2018 bedömt och fattat beslut att kommunens aktiebolag under 2017 har bedrivit sin verksamhet på ett sätt som har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten.

- **Granskning av delårsrapport per 2018-08-31**

Revisorerna ska, enligt bestämmelserna i kommunallagen, bedöma om resultat i delårsrapporten är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat. Bedömningen gäller både de finansiella målen och riktlinjerna för verksamheten. Revisorernas skriftliga bedömning ska biläggas delårsrapporten och överlämnas till fullmäktige.

Vi av fullmäktige utsedda revisorer har uppdraget att bedöma om resultatet i delårsrapport per 2018-08-31 är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Revisorernas bedömning ska biläggas delårsrapporten inför fullmäktiges behandling av densamma.

Bedömningen är baserad på en begränsad granskning av delårsrapporten, inriktad på övergripande analys och inte på detaljer i redovisningen.

Vi bedömer, utifrån avrapporteringen i delårsrapporten, att resultatet i delårsrapporten ger en rättvisande bild av periodens resultat.

Vår bedömning, utifrån avrapporteringen i delårsrapporten, är att det prognostiserade resultatet i delårsrapporten inte är förenligt med kommunens finansiella mål för 2018. Detta utifrån att endast 1 av 5 långfristiga finansiella mål prognostiseras uppnås under 2018.

Vår bedömning, utifrån avrapporteringen i delårsrapporten, är att det prognostiserade resultatet delvis är förenligt med de av fullmäktige beslutade verksamhetsmålen för 2018. Detta utifrån att endast två av sex mål bedöms uppfyllas under 2018.

Vår granskning av delårsrapporten i övrigt visar att delårsrapporten 2018-08-31 i allt väsentligt uppfyller kraven i Kommunallagen, lag om kommunal redovisning och RKR:s rekommendation nr 22 Delårsrapport vad gäller innehåll och nivå på rapportering. Från granskningen vill vi lyfta fram följande synpunkter:

- Vad gäller delårsrapporten i övrigt avviker Luleå kommun från kravet i RKR:s rekommendation nr 22 Delårsrapport att upprätta en sammanställd redovisning för kommunkoncernens balansräkning.
- Vi anser att noter till delårsredovisningen skulle förbättra delårsrapporten, även om KRL och RKR:s rekommendation nr 22 Delårsrapport inte ställer några direkta krav på att noter ska lämnas.

- **Granskning av årsredovisning 2018**

På vårt uppdrag har KPMG genomfört granskning av Luleå kommuns årsredovisning för år 2018. Syftet med granskningen har varit att bedöma om kommunens årsredovisning har upprättats i enlighet med kommunallagen, kommunal redovisningslag och god redovisningssed i kommuner och landsting. Granskningen har också syftat till att ge revisorerna beslutsunderlag för att till fullmäktige lämna en skriftlig bedömning om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som fullmäktige beslutat.

Resultatet av granskningen redovisas i bilagd granskningsrapport. Beträffande synpunkter från granskningen hänvisas i första hand till granskningsrapporten.

Vår **bedömning** är att årsbokslutet i allt väsentligt ger en rättvisande bild av kommunens finansiella ställning och resultat för år 2018. Årsredovisningen har i allt väsentligt upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Nedan sammanfattas våra synpunkter/rekommendationer:

- Vi rekommenderar att Luleå kommun att definiera och bedöma de kortsiktiga mål som formulerats för budgetåret.
- Avsteg från redovisningsrekommendationer sker inte i enlighet med RKR:s anvisningar. Avsteg motiveras inte med att avvikelserna ger en mer rättvisande bild.
- Avseende redovisning av exploateringsmark så rekommenderar vi kommunen att följa KRL och RKR:s vägledning Redovisning av kommunal markexploatering så att klassificeringen i årsredovisningen blir korrekt.
- Vi rekommenderar att posten investeringsbidrag även i årsredovisningen redovisas brutto som skuld och inte minskar anläggningstillgången.
- Förbättra dokumentationen och underlagen till årsredovisningen inför revisionen.
- Vi anser att kommunen bör se över modellen för bedömning av måluppfyllelse samt utveckla målen för att öka graden av mätbarhet. Flera av målen bedömer vi svåra att mäta såsom de nu är formulerade.

Enligt bestämmelser i kommunallagen ska revisorerna bedöma om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål som kommunfullmäktige beslutat i årsbudgeten.

Finansiella mål

Vår **bedömning** är, utifrån avrapporteringen i årsredovisningen, där enligt vår bedömning två av de fem långsiktiga målen uppnås under 2018, att resultatet i årsredovisningen delvis är förenligt med kommunens finansiella mål 2018.

Verksamhetsmål

Vår **bedömning** är, utifrån den av fullmäktige valda modellen för bedömning av måluppfyllelse, att det redovisade resultatet är förenligt med de av fullmäktige beslutade verksamhetsmålen för 2018.

Förteckning över de sakkunnigas rapporter

Rapport	Nr
<i>Grundläggande granskning:</i>	
Grundläggande granskning 2018	1
<i>Fördjupade granskningsprojekt:</i>	
Attesthantering	2
Informationssäkerhet och dataskyddsförordningen	3
Kommunstyrelsens uppsiktsplikt över nämnderna	4
Kommunens konsthantering	5
Kränkande särbehandling och diskriminering i grundskolan	6
Lokalförsörjning	7
Måluppfyllelse i grundskolan	8
Uppföljning av korruptionsförebyggande arbete i kommunen	9
Uppföljning av korruptionsförebyggande arbete i de kommunala bolagen	10
Verkställighet av beslut	11
Äldreomsorgen ur ett brukarperspektiv	12
Ärendeberedning	13
<i>Särskilda uppdrag:</i>	
Kommunstyrelsens uppsiktsplikt av de kommunala bolagen	14
<i>Delårsrapport, årsbokslut och årsredovisning:</i>	
Granskning av delårsrapport per den 31 augusti 2018	15
Granskning av årsbokslut och årsredovisning 2018	16

Förteckning över granskningsrapporter för bolag med lekmannarevision

Bolag	Nr
Luleå Kommunföretag AB	18
Luleå Energi AB	19
Luleå Energi Elnät AB	20
Bioenergi i Luleå AB	21
LuleKraft AB	22
Lunet AB	23
Luleå Lokaltrafik AB	24
Lulebo AB	25
Luleå Renhållning AB	26
Luleå Hamn AB	27
Nordiskt FlygTeknikCentrum AB	28

Förteckning över revisionsberättelser för bolag med lekmannarevision

Bolag	Nr
Luleå Kommunföretag AB	29
Luleå Energi AB	30
Luleå Energi Elnät AB	31
Bioenergi i Luleå AB	32
LuleKraft AB	33
Lunet AB	34
Luleå Lokaltrafik AB	35
Lulebo AB	36
Luleå Renhållning AB	37
Luleå Hamn AB	38
Nordiskt FlygTeknikCentrum AB	39

2019-03-15

Följande personer, Bernt Johansson och Åke Wallin, har valt att inte skriva på Revisionsberättelse för år 2018.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Eva Henriksson".

På uppdrag av ordförande

Eva Henriksson